

JAAR

VERSLAG

'24

**STICHTING
VOOR BOETE EN VERZOENING**

MET BETREKKING TOT ISRAEL EN ANDEREN

Stichting voor Boete & Verzoening m.b.t. Israël en anderen

Datum van oprichting: 27 december 1979

Inschrijfnummer Kamer van Koophandel: 41151665

Bestuursleden per 31 december 2024

dhr. P.M. Luijten
Voorzitter

078-6165837

p.m.luijten@kpnmail.nl

ds. C.P. Sybrandi
0320-252416

sybrandi@ziggo.nl

mw. A. Stoppels
secretariaat

050-3127251

info@boete-verzoening.nl

dhr. A.R. Roth
06-46383888

rothar@xs4all.nl

dhr. B. Faddegon
penningmeester

06-16018914

bhfaddegon@gmail.com

dhr. W. Bouwman
038-3379682

weefout@zonnet.nl

ds. C.E. Lavooij
06-27156899

ds.lavooij@gmail.com

mw. T.C. Wind-Vis
06-52560466

tjitskevis@outlook.com

dhr. T. Meijer

06-46671935

tijmenmeijer@live.nl

Inhoud

Bestuursleden per 31 december 2024	2
Woord vooraf	4
Terugblik	5
Vooruitblik	6
Het 50-jarig jubileum	7
Verslag projecten 2024	8
Zomerproject in Vilkija (Litouwen)	10
Verzoeningsreis naar Jeruzalem	11
Wisseling bestuur	13
Commissie van Aanbeveling en Advies	14

WOORD VOORAF

De bloeiende staf.

In het midden van het boek Numeri lezen we over de staf van de Hogepriester. En precies in het hart van dit Bijbelboek staan de woorden: “Er zal zijn de Man.”

Profetisch: we denken aan die ene Man, de Messias. Hij is het Hart van de Schriften, het Hart van het boek Numeri. Hij is binnengegaan in onze woestijn. Hij is binnen getreden in het heiligdom en Hij is gaan bloeien in de nacht.

In Numeri 17 is het de staf van Aharon die gaat bloeien. Die tot bloei komt in de nacht, in het heiligdom.

Dit geheimenis mag ook ons tot troost zijn. In de nacht de staf bij Hashem neerleggen in de Tent der Ontmoeting, het heiligdom, en wachten op bloei, wachten op de amandelbloesem.

Wachten op bloei, ook in deze vaak zo donkere tijd.

Alle Abels.

Aan het slot van het boek Prediker horen we een heel bijzonder woord: meestal vertaalt men: “de slotsom van alles is”.

Maar Andre Neher vertaalt: “alles is gehoord”.

Dat is onze troost: alles –de noodkreet van alle Abels- is gehoord

Ijdelheid der ijdelheden: hewel hawalim

Letterlijk: damp der dampen of ademtocht der ademtochten

Maar ook: Abel van alle Abels, want Abel dat is in het hebreuws Hewel

Prediker 12:13 “Het einde van het Woord is alles is gehoord.”

Ten diepste is de Eeuwige het Einde van het Woord.

Hij is de Aleph en de Tav.

Piet Luijten

Terugblik 2024

In 2024 hebben we vier keer vergaderd als bestuur. In juli hebben we een bezinningsdag gehouden rondom onze missie en visie.

We hebben kennis gemaakt met onze nieuwe contactpersoon van het NIK: de heer Coen Abram. Zowel in januari als in november hebben we een gesprek met hem gehad.

Op 16 maart hebben we een Ontmoetingsdag georganiseerd in Zwolle. Er waren ca 75 aanwezigen. Jacob en Hennie Keegstra van de ICEJ namen ons mee in toerusting en gebed rondom de actualiteiten en geestelijke kant van wat er momenteel in Israël gaande is. 's Middags hebben we met elkaar nagedacht over ons werk op de begraafplaatsen en de wensen van de achterban t.a.v. de organisatie van een werkweek.

We hebben in 2024 weer veel werkzaamheden kunnen uitvoeren, zowel met plaatselijke teams op regelmatige basis als de projecten in Hengelo, Almelo, Sneek en Wageningen. Ook hebben we 4 dagen met een team van 11 mensen gewerkt op de begraafplaats van Vil-kija in Litouwen.

In oktober heeft er rondom Jom Kipoer een verzoeningsreis plaatsgevonden naar Jeruzalem. Dit betrof een verzoening van Nederland met haar voormalige koloniën.

Op 17 november hebben we in Zwolle het 50-jarig bestaan van de werkgroep Joodse begraafplaatsen herdacht. We zijn dankbaar dat we al zoveel 'spijkertjes in de brug' hebben mogen slaan in de afgelopen jaren. En dat dit werk door veel Joodse mensen wordt ervaren als balsem op de wonden.

Wat ook bijzonder is om te noemen is dat er in 2024 drie films over ons werk zijn gemaakt. Allemaal door professionele filmers, die Has-hem op ons pad heeft gebracht. De documentaire over het gedach-tengoed van Boete&Verzoening, de film over het werk in Litouwen en de film over de verzoening met de voormalige koloniën in Jeruza-lem.

In december hebben we onze achterban van ca 600 mensen weer een nieuwsbrief toegezonden. 300 per mail en 300 per post.

Vooruitblik 2025

Er ligt een hele lijst verzoeken, zowel van NIK als van plaatselijke Joodse gemeenten. Een verzoek van NIHS Amsterdam heeft ons er-toe doen besluiten om een werkweek in Muiderberg te gaan organi-seren. Dit besluit ook met het oog op het feit dat onze achterban herhaalde malen heeft aangegeven de werkweek te missen.

In maart zullen wij weer een ontmoetingsdag organiseren.

Verder zijn we benieuwd of er een vervolg komt in Litouwen.

HET 50-JARIG JUBILEUM

Op 17 november heeft onze stichting stil gestaan bij het feit dat in oktober 1974 een begin werd gemaakt iets op te starten, wat een bijdrage kon zijn om de wijde kloof naar het Jodendom ietwat te overbruggen.

We hadden toen geen hoop, we waren echt radeloos, maar nu zijn we enorm dankbaar wat Hashem in die halve eeuw gedaan heeft.

We vierden het in de synagoge in Zwolle.

Piet Luijten opende de middag. Hij is al vanaf het tweede jaar lid van de werkgroep. In

een bewogen toespraak schilderde hij, hoe het werk in de loop van de jaren los kwam vanuit het wantrouwen van de Joden, die meenden dat het een nieuwe poging tot bekering zou zijn.

Gerrit Jan Loor schetste hoe onze stichting zijn weg vond tussen de ongeveer 30 Israël-organisaties in ons land.

Opperrabbiijn Jacobs zei “Als ik jullie bezig zie op de begraafplaatsen, dan is dat een enorme bemoediging. Het toont een diep respect, in stilte en geheel belangeloos. Dit is echt Hashem willen dienen en het beste antwoord op het antisemitisme.”

Peter van Essen en zijn team verzorgden een prachtige muzikale bijdrage. Bsharp Media maakt een documentaire over ons werk. Deze middag hebben we het eerste deel mogen zien.

Kees Sybrandi sprak tot slot over 5 stemmen die van de Joden in de loop van de jaren naar ons toekwamen, waaronder de Opperrabbiijn uit Israël, die zei: “Ik kom overal ter wereld de Joden toespreken. En dan vertel ik ook over jullie werk in Nederland. Telkens zie ik als reactie grote verbazing en tranen van ontroering. Men kan het haast niet geloven.”

Coen Abram bood voorzitter Jan Piet Luijten, namens het N.I.K., een cadeau aan. Onze stichting wordt ingeschreven in het wereldomspannende Gouden Boek in Israël.

Tineke Arentze en Kees Sybrandi.

Verslag projecten 2024

In **Utrecht** is de vaste groep vrijwilligers o.l.v. Philip Dijs weer van maart tot en met november bezig geweest met grasmaaien, onkruid wieden enz. In januari en februari zijn er drie boomstobben van meer dan 1000 kg verwijderd. Ook is er grondwerk voor het talud gemaakt, zodat de steenhouwer met kraan en materieel beter en veiliger naar boven kan rijden.

Op 26 februari was de tweejaarlijkse uitreiking van de Gouden Terebinth. Deze landelijke stichting zet zich in voor het behoud van funerair erfgoed in Nederland. De Joodse begraafplaats in **Veenendaal** was samen met 14 andere begraafplaatsen genomineerd. Uiteindelijk mocht Jaap Krocké de 2e prijs in ontvangst nemen. De jury vindt het bewonderenswaardig hoe een vrijwel verloren geschiedenis hier levend wordt gehouden, onder meer ondersteund door een indrukwekkende lesbrief voor scholen.

In **Hengelo** (Ov) heeft een groep van 16 enthousiaste vrijwilligers 80 grafstenen geletterd. Er werd zelfs in de regen door gewerkt onder grote parasols, zodat het werk in twee dagen was geklaard. De joodse gemeente in Twente was erg blij dat we deze klus, voor de herdenking van Fré Cohen op 1 mei, konden doen. Tineke en Lex hebben de toerusting tussen de middag verzorgd.

Op 2 mei is er een gebroken steen gelijmd in **Gorinchem**.

Op 6 mei is er met een groep van 17 vrijwilligers gewerkt op de begraafplaats in **Almelo**. Daar zijn 20 stenen geletterd. Ook zijn er 25 grafperken schoongemaakt en van nieuw split voorzien. Verder is er klimop verwijderd.

Op 30 mei werkten er 9 mensen in **Sneek**. Daar zijn 16 stenen geletterd, nadat ze vooraf schoongemaakt waren. Er zijn zerken rechtgezet en er is

groenwerk gedaan. Als dank ontvingen de vrijwilligers van de Stichting Monument Synagoge een certificaat dat er door het JNF in Israël een boom op hun naam is geplant. Een bijzondere geste.

In juni is er door de vaste plaatselijke vrijwilligers gewerkt in **Groningen** op de begraafplaatsen aan de Moesstraat en de Iepenlaan.

Ook de vrijwilligers uit **Eindhoven** hadden hun jaarlijkse klusdagen op de joodse begraafplaats.

Wageningen. Half april leek dit nog een tweejarenplan. Maar eind juni waren er 211 stenen geletterd, 51 stenen rechtgezet en 10 stenen gelijmd. Dit dankzij de inzet van enthousiaste vrijwilligers onder leiding van Hans van der Stolpe.

Op 16 augustus is er met 14 vrijwilligers gewerkt in **Haarlem**. Er zijn 3 stenen gelijmd, 2 funderingen gerepareerd en recht gezet en ook zijn er 4 scheve stenen rechtgezet. Verder zijn de meeste mensen bezig geweest met het onkruidvrij maken van de grafperken. Tussen de middag heeft Brecht een toerusting verzorgd.

Woerden. Op 11 september zijn de stenen schoongemaakt door Tijmen, Harry en Jan en waar nodig rechtgezet. Er zijn 3 grote stenen opgericht en gelijmd. Vrijwilligers uit Woerden hebben de stenen o.l.v. Jan Herman en Clara Meijer geletterd.

In de laatste week van september is er gewerkt aan het Toepad in **Rotterdam**. Door 2 boomspecialisten zijn er dagelijks 3 bomen gekapt. Vijf vrijwilligers hebben snoeiwerk gedaan en er zijn 5 stenen gelijmd.

Op 30 oktober hebben we met 18 vrijwilligers nog 64 stenen kunnen letteren in **Zaandam**. De stenen waren al enkele weken eerder schoongemaakt door Tijmen, Harry en Jan. In de lunchpauze heeft Piet een toerusting verzorgd.

Zomerproject in Vilkija (Litouwen)

In december 2023 ontvingen wij een mail van mevr. Sikkema die schreef over een bijzondere ontmoeting met een rabbijn in Litouwen. Deze rabbijn, met een bijzondere missie voor dit land, maakt haar deelgenoot van zijn zorgen over het zo verwaarloosde Joodse erfgoed in deze Baltische staat.

In november 2023 hadden we als bestuur aan ds K. Lavooij gevraagd of hij deel wilde gaan uitmaken van het bestuur van Boete & Verzoening. Vanwege zijn ervaring in Kaliningrad heeft het bestuur hem in januari 2024 gevraagd om contact op te nemen met de rabbijn en te onderzoeken of hier een taak zou kunnen liggen voor onze stichting.

Dat heeft hij gedaan en kort daarna reisde hij samen met dhr Stoppels naar Kaunas om te kijken wat we daar zouden kunnen doen.

Al snel bleek dat er een mogelijkheid was om met een groep vrijwilligers een kleine begraafplaats in Vilkija op te knappen en zeiden ook lokale en regionale overheden hun volledige medewerking toe.

Dit heeft geresulteerd in een bijzondere werkweek in de zomer van 2024, waarbij zo'n 60 stenen in vier dagen zijn opgericht en waarvan velen getuige geweest zijn: Joden uit binnen- en buitenland, ambassadeurs uit enkele landen en vertegenwoordigers van de overheden in Litouwen.

In Nederland heeft het Reformatorisch Dagblad er in augustus 2024 grote aandacht aan besteed en kwam er ook in september een artikel met foto's uit in het Nieuw Israëlitisch Weekblad!

Daarnaast is er een ontroerend mooie film gemaakt van deze werkweek, waarvan we hopen en bidden dat deze nog eens op de televisie zal worden uitgezonden.

De lokale overheid heeft intussen op de begraafplaats een bord met informatie geplaatst, waarin de geschiedenis van de Joden van Vilkija verteld wordt en ook wordt onze Stichting daarop met name genoemd. Er is een trap naar de begraafplaats aangelegd en verder zal deze heuvel waar hij zich op bevindt ook als begraafplaats gemarkeerd worden!

Verzoeningsreis naar Jeruzalem

Kort verslag van de verzoening met de vertegenwoordigers van de voormalige koloniën op Jom Kipoer 2024 in Jeruzalem.

Een oproep uit de Stille Oceaan kwam naar Nederland van Sion Kids Papoea, via Marthen Su in dec 2022:

Volk van Nederland, maak het goed met uw voormalige koloniën voor God in Jeruzalem! Verwijder de stenen die Zijn bezoek en herstel belemmeren. 3 sleutelteksten stonden daarbij centraal:

Jesaja 62:10 ; Zacharia 8:22,23 en Jesaja 41:1

In werkgroepen hebben bidders en leiders via St. Het Mosterdzaadje, St. Boete en Verzoening en St. Pillar of Fire 1,5 jaar gewerkt aan voorbereidende erkenningspunten. We verdiepten ons in de historie en de pijnpunten werden met de betrokken landen besproken. Daarbij nam door de ernst van de feiten onze verootmoediging alleen maar toe en vloeide menig traan om te wenen over zoveel onrecht waarvan we niet eerder wisten of nog erger wilden weten. Het hielp dat juist in deze voorbereidingstijd het nationale herdenkingsjaar voor het slavernijverleden viel en vele, vele documentaires en publicaties beschikbaar kwamen. Het werd duidelijk dat een groeiend bewustzijn voor de ware toedracht van de trauma's uit het slavernijverleden eindelijk de juiste aandacht kregen en de achterliggende waarheid naar boven kwam. Ook konden we aansluiten bij verschillende verzoeningsreizen van betrokkenen uit het verleden naar Suriname, West-Papoea, Zuid-Afrika en reizen in het kader van deze verzoening naar Indonesië en Suriname. We zijn dankbaar dat Hashem de juiste mensen daarvoor bij elkaar geroepen heeft. Wij kwamen niet als individuen maar als vertegenwoordigers van onze volken bij elkaar. En daardoor heen maakte Hashem het persoonlijk: Zo bleken bijv. de voorouders van ondergetekenden allebei rechtstreekse nazaten te zijn van de Heren XVII uit de VOC en vele anderen hadden een eigen verwerkingsproces met de familiegeschiedenissen in samen-

hang met de voormalige koloniën. Ook de steun en betrokkenheid van Surinaamse, Antilliaanse, Molukse, Papoease en Indonesische Nederlanders waren essentieel in de voorbereidingen en de reis naar Jeruzalem.

Verder onderzochten we het verschil tussen **excuses maken** (wat op een horizontaal vlak door de minister president en de koning uitgedragen werd) en het **belijden van schuld** (wat juist alleen mogelijk wordt door de vergeving van schuld voor het aangezicht van God).

In navolging van de Papoea's met hun grote liefde voor Gods volk in Israël deelden we allen uit 4 continenten in die eenheid om samen naar Jeruzalem op te trekken, waar de God van Abraham, Isaak en Jakob Sion verkoos als zijn woonplaats en de hemelse rechtbank zijn zetel heeft en de Messias zal komen. Dat onze bijeenkomsten plaats vonden in de oude stad en op de berg Sion in Jeruzalem maakte het allemaal heel speciaal, zeker in deze spanningsvolle tijd voor Israël, waar wij overigens een uiterst vredig Jeruzalem mochten beleven. Het is moeilijk te beschrijven hoe diep de verzoening ons allen aangeraakt heeft en we verwijzen dan ook graag naar een gemaakte filmimpressie om over te brengen hoezeer dit ons hart EN het hart van Hashem geraakt heeft. Er is veel herstel gekomen en een versterking van ieders eigen door Hashem gegeven identiteit, waardoor juist velen in meer autoriteit kunnen staan voor hun eigen volk en voor het zegenen van Zijn volk ter vervulling van Hashem bedoelingen in deze woelige wereld met alle volken. Aan Hem behoren de natiën toe! Moge in Nederland daarvoor de ogen opengaan. *B. Hardick*

Deelnemers Verzoeningsreis brachten op 7 oktober een bezoek bij Yad Vashem.

Wijzigingen bestuur

Dankbaar zijn wij u te kunnen vertellen , dat twee nieuwe bestuursleden bevestigden definitief te willen toetreden tot het bestuur; nl. ds. Kees Lavooij en Tijmen Meijer.

Jan den Ouden (tijdelijk secretaris) volgt de roep van zijn hart om al zijn tijd te besteden aan de wachters op de muren van Jeruzalem en zal het bestuur verlaten. We hebben als dank voor alles wat hij heeft gedaan bomen geplant in Israel op zijn naam. Zelfs als bestuursleden ons verlaten wordt Israël nog gezegend met bomen (Jes. 60:13; Micha 4:4).

Aafke Stoppels zijn we dank verschuldigd, dat zij de taak van Jan als secretaresse op zich neemt.

Tjitske Wind hebben we bereid gevonden om enige taken van Jan Pieter van Dalen over te nemen als contactpersoon tussen werkgroep en bestuur. Zij zal daardoor vaker bestuursvergaderingen bijwonen.

Daarnaast hebben we ons verheugd over de aanwezigheid van Bernard en Caroline Hardick bij de vergaderingen vanwege de organisatie van de verzoeningsconferentie t.a.v. de voormalige koloniën. Deze conferentie vond plaats in Jeruzalem in de dagen rondom Jom Kipoer. (zie verslag).

Wij zijn nog altijd op zoek naar iemand die ons kan helpen met het up-to-date houden van de website en het verzorgen van publicaties zoals het samenstellen van de Nieuwsbrief en het Jaarverslag.

Commissie van Aanbeveling & Advies

De heer ds. W.H. van Boeijen, Dedemsvaart

De heer J.J.M. Bol, Alphen a/d Rijn

De heer ds. S.L. van Deventer, Aalsmeer

De heer ds. A. van der Deijl, Zwolle

De heer R. Leitner, Eindhoven

De heer ds. G.J.D.C. Loor, Noordwijkerhout

De heer ds. R.J. Perk, Hardenberg

De heer ds. H. Poot, Oosternieland

De heer L. Chr. Steijn, Voorthuizen

De heer ds. A. de Vries, Veendam

De heer ds. E.J. Westerman, Aalsmeer

De heer ds. T. Wever, Tzummarum

U kunt een gift aan ons overmaken door de QR code te scannen, of deze over te maken op:

NL59 INGB 0000 9125 04

Onze stichting is een door de Belastingdienst erkende ANBI instelling, dus uw gift is fiscaal aftrekbaar.

Mocht u onze stichting in uw testament willen opnemen, dan kunt u dat doen door daarin het volgende op te nemen:

Ik, (naam) geboren te (plaats en datum), wonende (straat, huisnummer en plaats), legateer vrij van rechten en kosten aan de Stichting voor Boete&Verzoening, gevestigd te Voorburg, p/a Holtstek 29 te 9713 DA Groningen de som van €.....

Gedaan te(plaats en datum) en uw handtekening.